

sprak van een 'rustige, evenwichtige radiorede'¹, *Het Volk* juichte over een 'bevrijdend woord' ('Juist het woord dat wij nodig hadden om het spinrag uit de hoofden weg te vagen').² De Utrechtse historicus Geyl was een der zeer weinigen die kritiek op de minister-president uitten, maar hoe voorzichtig was zij geformuleerd! 'De opmerking mag toch gewaagd worden dat hij', schreef Geyl in een brochure, 'misschien niet voldoende oog gehad heeft voor de wenselijkheid om het Nederlandse volk met de realiteiten van de toestand vertrouwd te maken.'³In die terughoudendheid kwam de gehele problematiek van de neutraliteitspositie tot uiting. Daarover straks meer.

Er kwam kritiek van nog een kant, algemener kritiek zelfs.

In de avondeditie van *De Telegraaf* waarin de Geers toespraak afgedrukt werd, verscheen een interview met Colijn. Deze vond 'de ongerustheid die er in het volk heeft geheerst en die in sommige opzichten zelfs het belachelijke begon te naderen . . . wel een bewijs dat het met onze zenuwen nog niet in orde is.' De oud-minister-president doelde daarmee uiteraard ook op de zenuwen van de regering. 'Ze zijn gek', had hij een dag tevoren tegen een neef gezegd, 'er is geen enkele reden tot ongerustheid.'⁴ 'Ik kan wel vermoeden', liet hij nu schrijven, 'welke berichten de regering had' (de lezer herinnere zich het bezoek dat Sas hem bracht), 'maar zekerheid heb ik daaromtrent niet.' Hij was er intussen van overtuigd, dat men 'onnodig ongerustheid gekweekt heeft.' *Gekweekt* – immers, er was 'geen vuiltje aan de lucht geweest.' Erger: de regering had, doende alsof zij een aanval van Duitsland dachtte, Duitsland alleen maar tegen zich ingenomen.⁵

De strekking van Colijns zelfverzekerd betoog was dat hij, ware hij minister-president geweest, zich in het geheel niet had laten alarmeren; zo hij daarentegen tot voorzorgsmaatregelen besloten had, zou hij deze spoediger hebben toegelicht. 'Het staat nu wel vast', zo spitste *De Telegraaf* een dag later Colijns aanval op het kabinet-de Geer toe, 'dat de opwinding die in de afgelopen week heeft geheerst, uitsluitend haar oorsprong heeft gevonden in de verkeerde beoordeling van een mededeling die ons ministerie heeft bereikt.'⁶ Eén mededeling slechts – en dan nog verkeerd beoordeeld: stupide regering.

¹ *Algemeen Handelsblad*, 13 nov. 1939. ² *Het Volk*, 13 nov. 1939. ³ P. Geyl: *Nederland en de oorlog. Beschouwingen naar aanleiding van prof. Telders' 'Nederlands onzijdigheid'* (1939), p. 13. ⁴ J. J. G. Boot: *Burgemeester in bezettingstijd* (1967), p. 18. ⁵ *De Telegraaf*, 13 nov. 1939. ⁶ A.v., 14 nov. 1939.